

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

שבת שובה – יום הכיפורים תשפ"ד

• כס"ד •

הדרך לתשובה שלימה

רוצים להיבנות הלאה, וכל אחד חושב ורוצה לגדול, ועלינו לדעת מה העבודה המוטלת עלינו לשם כך.

רק מי שעושה בכל כוחו זוכה לסייעתא משימא יותר מכוחו

ובהקדם עלינו לדעת שבלי עבודה זה לא שייך, ואחרי שאנחנו נעשה את העבודה שלנו הקב"ה יעזור לנו בזה, בעל תשובה מקבל עזרה מהקב"ה, הוא נותן לו כוחות ומסייע לו להגיע לדרגות יותר גבוהות ממה שהוא יכול להגיע לבד. וכל זה הוא רק כשהאדם עושה את העבודה בכל כוחו, ואחרי שהוא עושה בכל כוחו ועושה את כל מה שהוא יכול נותנים לו גם מה שאינו יכול, אבל אם הוא לא עושה את כל מה שהוא יכול אין סיבה שיתנו לו.

חידושו של החרדים: מצוה אחת בכל כוחו

כאן מגיע הקושי הגדול, כדי להגיע למצב של "בכל כוחו" צריך להתאמץ מאוד, בספר חרדים (מצוות התלויות בארץ פ"ב) "ובסוף פרקא קמא דקדושין תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ וכו'. נראה לומר דכיון למה שאמרנו שצריך אדם להחזיק מצוה אחת כתקנה בשלמות תדיר בכל כוחו ואז ודאי מובטח לו שזכויותיו יהיו מרובים על עונותיו, מה דאמרו בגמרא בקידושין שהעושה מצוה אחת יכול להכריע את כל העולם לכף זכות איירי באדם שקיבל ע"ע לעשות מצוה אחת במסירות נפש".

וכבר הזכרנו את דברי הרבנו יונה (בספר שערי העבודה) שמבאר שישים הרבה מצוות שקשה לקיים, והאדם באמת פטור מכך מעיקר הדין וכמו שכתוב "לא נתנה תורה למלאכי השרת" (ברכות כה), ובאמת זה כך, האדם לא יתבע אם הוא לא יעשה דברים שהוא לא יכול, אבל זה הכל באדם רגיל, אבל אדם בעל מדרגה, אם הוא יתאמץ בכל כוחו הוא יוכל להגיע לדרגה של יותר ממלאך. כך גם בקיום המצוות, קשה לקיים כראוי את כל המצוות, כל מצוה היא עולם בפני עצמו, לא שייך לקיים את כל המצוות בכל כוחו, אבל אפשר לקחת מצוה אחת ולמסור עליה נפש לא לבטלה בשום מצב.

ובגמרא (שבת קיח). "אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבון במאי זהיר טפי אמר ליה בציצית, יומא חד הוה קא סליק בדרגא איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה", רבה היה נזהר מאוד בציצית, ופעם אחת כשעלה בסולם נקרע חוט מהציצית ולא הסכים לרדת עד שהעלו לו חוט חדש וקשר את הציצית בבגדו - זה מצב של "בכל כוחו". וביומא (י"ט). "היכי דמי חילול השם וכו', רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין". זה המצב של "בכל כוחו", לחיות בלי היסח הדעת אפי' רגע אחד, כשהאדם ער כשהוא ישן, כל הזמן לחיות בתוך זה, ולכן אם אנשים רואים שהוא עושה פחות מזה יש כבר חילול ד'. וכך כל אחד לפי דרגתו יכול לבחור מצוה אחת ולעשותה בכל כוחו.

אנחנו לא עושים כלום בכל הכוח, ואם לא ניקח בעצמנו מצווה שנעשה אותה בכל כוחנו לא יהיה שום דבר שהיה בכל כוחו, ולא נוכל להגיע לעולם לדרגה שנהיה עבדי ד' לגמרי, אנחנו עושים רק מה שמסתדר לנו.

עבד למצוה אחת - עבד לכל התורה כולה

וממשיך הספר חרדים: "ונראה שזה נמי דעת הרמב"ם ז"ל שאע"פ שכתב בסוף מסכת מכות על משנת רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שאי אפשר שלא תחשק נפשו באחת מכלן לעשותה בשלמותה כתיקנה ובה יזכה לחיי העולם הבא וכו'. דמה שכתב בסוף מכות דבמצוה אחת בשלימותה יזכה לחיי העוה"ב הכי קאמר דודאי על ידי

"שובה ישראל עד ד' אלוקיך"

העבודה המוטלת עלינו הוא לחיות תמיד מתוך קידוש ד', במשך חכמה (על הפטרת שובה) מבואר "כי באמת חלול השם שבא מן העבירה קשה כפלים יותר מן העבירה וכו' ואין מקיפין בחלול השם אחד שוגג ואחד מזיד", העבירה של חילול ד' היא עבירה הכי חמורה.

ומבאר המשך חכמה את ההבדל בין כל עבירה לחילול ד', בכל עבירה דנים את האדם בבית דין של מעלה ושם נקבע מה יהיה דינו, ויש מימינים ומשמאילים, ופעמים מטים לכף זכות מחמת איזה זכות, אבל בעון מרד הנוגע בכבוד המלך, אז כולם מחייבים, כי מי יוכל למחול על כבוד המלך בלעדי המלך בעצמו יוכל למחול אחרי הבכי והרחמים, ולכן אמר שובה ישראל עד ד' אלוקיך, פירוש שעד ד' בעצמו יגיע התשובה, כי מי יוכל למחול חוץ ממנו, אם מלאך אחר ימחל על כך זה מרד בקב"ה, וממילא "כי כשלת בעוניך, כי היה לך העדר הצלחה, כי מלבד מכוון חטאך היה חלול השם גדול מאד ורק ד' ברחמיו רב חסד ומרבה לסלוח".

ומוסיף המשך חכמה "ורק בעת החתימה שהשי"ת דן יחידי אז הוא שעת הכושר שהשי"ת יסלח מרוב טובו אחרי גודל הבכי והחרטה, כי אם הוא ימחול על חלול כבודו מי יאמר אליו, לכן בנעילה סדרו הפסוקים למה תמותו, השיבו וחיו כי לא תחפוץ במות כו' וכיו"ב, כי הכל על עון חלול השי"ת", ביום כיפור בשעת נעילה כשהקב"ה חותם את הדין אפשר לבקש הכל ואפילו על העבירה הכי חמורה שיש, הקב"ה אז דן יחידי והוא יכול למחול על הכל, ואם האדם בוכה ומתחרט על כך באמת הקב"ה מוחל.

בכל התפילות לא שייך לבקש על חילול ד', אבל בנעילה זה עולם אחר, בנעילה הקב"ה נמצא לבד, ועלינו לנצל את הזמן הזה, להיות דבקים בד' בלימוד התורה, בקידוש ד', בכל העבודה, להתקרב יותר לקב"ה, להיות קרוב אליו, להגיע לקב"ה בעצמו ולרצות להתקרב אליו.

הדרך להתקדם ביום הכיפורים

מטרת יום הכיפורים הוא לבנות את האדם, כל אחד עבר את השנה האחרונה בדרכו, וכל אחד יכל לגדול ולהתקדם יותר, ולפי הדרגה שמרגיש שלא הצליח, וחושב שיכל להתקדם עוד - הרצונות והשאיפות יהיו גדולות יותר, ויבין שיכול להתקדם עוד בעבודת הבורא.

ועלינו לרצות ולפעול בשביל זה, אם רק נגיד כל יום בתפילה "השיבנו אבינו לתורתך" ולא נבין ונתכוון לזה, אין שום תועלת באמירה. אם נגיד "סלח לנו" ולא נדע מה כוללת הסליחה - אין בזה כלום. אבל אם לפני התפילה האדם יחשוב מה עבר עליו מהתפילה האחרונה שהוא ביקש את זה - רק כך הוא יוכל להתקדם, רק כך מועילה הבקשה, ויום כיפור מלמד אותנו שמכל מצב אנו יכולים להתקדם.

והאמת הפשוטה היא שעלינו לתקן הרבה דברים, בחור הגיע לשאל מה צריך לתקן, והאמת היא שהשאלה היא לא נכונה, הכל מקולקל, לא מכוונים כראוי בתפילה ובברכות, והלימוד לא נראה כמו שהיה ראוי שיראה. השאלה צריכה להיות מה צריך לתקן ויכול להישאר מתוקן, לא די לחפש חיזוקים, אלא מה ישאר אחר החיזוק.

יום בשנה של חיי אמת

ובעצם גם ההכרה הזו שיום אחד בשנה יודעים מה האמת - זה גם חשוב עד למאוד, זה כבר מעלה את האדם בדרגה וגם אם אחר כך יפול זה כבר יהיה למקום פחות נמוך, גם יום אחד בשנה של ידיעת האמת שווה כל מחיר, יום אחד של מחשבות אמיתיות של אמונה וביטחון, שכר ועונש, יחוד ד', אהבת תורה, שווה כל הון. אבל אנחנו

הקבלה היא הגורמת להצלחה

אם אנחנו רוצים להגיע מוכנים כראוי ליום כיפור, להיות ראויים ללוחות שניות עלינו לחפש את המאמץ, בלי זה אולי יהיה מחילת עוונות, אבל לא נגדל הלאה יותר ממה שהיה קודם, לא זה המטרה של היום הגדול, יום כיפור מגיע כדי שנעלה בו בדרגה, וזה מה שנדרש מאיתנו.

ועל זה כתוב "בא ליטהר מסייעים אותו", מי שמחפש ורוצה את זה מקבל סייעתא מן שמיא, ואפשר גם לקבל קבלות שלמעלה מכוחותינו הטבעיים, אם נעשה את מה שאנו יכולים בכל הכוח משמיא יסייעו שזה יצליח. ראינו את זה הרבה בישיבה, לפני כמה שנים שתיקנו את תקנת ה"שש שעות" ביום שישי, אמר לי בחור שאין לו שום סיכוי לעשות את זה, הוא טען שבחיים לא למד אפי"ד שעות רצוף. הוא הגיע אלי שבועיים אחרי תחילת הזמן כולו קורן מאושר, הוא הצליח! ההחלטה היא הגורמת להצלחה.

כל אחד יבחר לעצמו דבר שבו עליו להתחזק, ולהתאמץ בזה בכל כוחו, מי שלומד בסדר א' רק שעתים וחצי זה לא מאמץ, מי שיוצא באמצע הסדר לעשן זה לא מאמץ, מי שרוצה להתאמץ עליו להקריב משהו מעצמו, ולדעת שאפשר ומסוגלים להכל, אם באמת רוצים יש סייעתא מן שמיא.

"לצנו" - דיבורי נייעס ודברים בטלים

בוודאי אנו מתוודים על הרבה עבירות "אשמנו, בגדנו, גזלנו וכו'", ולדעתי עיקר העבירה היום היא "לצנו", מדברים סתם, הרמב"ם (פ"ט מהל' טומאת צרעת ה"י) מאריך לבאר "וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרבין בדברי הבאי וכו' ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר תאלמנה שפתי שקר הדבורות על צדיק עתק ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר בבניאים ולתת דופי בדבריהם כענין שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלוקים ובזים דברים ומתעתעים בבניאיו ומתוך כך באין לדבר באלוקים וכופרין בעיקר", וכבר הזכרנו מרבנו יונה שמבאר שזהו הליצנות - לדבר סתם דברים בטלים. **עלינו לצאת על זה למלחמה עם היצר, להחליט שאנחנו לא מתלוצצים יותר, לא מזלזלים באף אדם ק"ו בצדיקים, אנחנו אנשים מעשיים, לא סתם, וזה מלחמת היצר שבכל יום, ומי שיקבל את זה על עצמו יוכל לנצח.**

העיקר הוא לשנות את המושגים, אם נדע שעכשיו עומד כאן על המשקל או פשט ברמב"ם או נייעס, ונכיר בערך הנכון של כל רמב"ם - לא יהיה שום שאלה, כל אחד מרגיש שאם הוא לומד עוד יש לו יותר מה להגיד. עיקר החיים צריכים להיות בהשקעה בתורה, ובוודאי שצריך להשקיע גם בתפילה, ובמידות, ולהיות שקוע בזה, אבל העיקר הוא להתמיד בתורה, לעמול, לחדש, לשנן, ובזה צריך להיות עיקר המאמץ, ומי שלא מתאמץ הוא חי בלי מאמץ, וכך לא שייך לזכות.

ביום כיפור תלוי כל המציאות שלנו, כל העבר והעתיד תלויים בזה, ואם נשכיל להבין ולהשקיע ביום כיפור את כל כוחות נפשינו, שכלנו, לבנו וכליותינו סביב זה - נזכה ליום מחילת עוונות, נזכה לדרגה חדשה בתורה, להתקרב יותר לקב"ה, ונזכה כלנו לחתימה טובה.

(מתוך ספר "לתשובת השנה")

מתוך משא רבינו מרן שליט"א בהיכל כולל אהל שמואל בית שמש - יום ג' ד' תשרי תשפ"ד

עשרת ימי תשובה הוא זמן של קבלות, ובאופן כללי האדם לא שומר קבלות, גם קבלה קטנה קשה לשמור, והסיבה לכך שביום כיפור כל אחד נמצא עם הרגשה ברורה, הוא יודע שהוא לא חי את החיים כמו שהתורה רוצה ממנו, והוא רוצה באמת להשתנות. ביום כיפור כל אחד יושב וחושב לעצמו באמת מה יהיה איתו בחיים, ואז הוא מחליט החלטות נכונות איך להתחזק ולחיות את החיים האמיתיים. אבל אחר כך, שמתחיל החורף ומגיעים ימי החנוכה, הוא כבר לא אותו אדם, הוא איש אחר, הוא חי עכשיו אחרת, הוא מבין אחרת, הוא לא חי את האמת.

מי שרוצה לשמור על הקבלות בהמשך השנה צריך לשמר את הסיבה שביום כיפור הוא רצה להתחזק ולהשתנות, למצוא את המנוע' שהביא אותו ביום כיפור לקבל את הקבלה. מי שקיבל על עצמו להגיע כמה דקות לפני התפילה, ולהתפלל ביישוב הדעת, אם יהיה לו איזה קבלה נוספת שתעורר אותו לכך גם במשך השנה, הוא יעמוד בזה. אפשר לקבל ללמוד הלכות תפילה, או דברים שמעוררים לתפילה, וזה ישמור על ההתעוררות כל הזמן, ויש סיכוי שהקבלה תישמר.

לימוד המוסר עוזר לדבר הזה, המוסר נועד לעורר את האדם כל יום מחדש למה הוא חי, מה הוא מחפש בחיים, מה באמת נקרא הצלחה בחיים ומה כישלון. ואם כל אחד יקבל ע"ע עכשיו, בעשרת ימי תשובה, ללמוד מוסר כל השנה - זה קבלה שתוכל לעזור לנו לעמוד גם בשאר הקבלות (וכמובן שגם זה צריך שמירה), זה יכול להיות המנוע' התמידי לשמור על קיום שאר הקבלות.

אותה מצוה יתחזק בשאר מצות ויהיה רובו זכיות. ואזדא לטעמיה שהוא סבור על דרך זה בעבירה דמומר לעבירה אחת מומר לכל התורה כולה דמסתמא כיון שפשע בה כ"כ גם בשאר המצות יהיה פושע", הרמב"ם מבאר בסוף מכות שיש הרבה מצוות, והאדם יכול לבחור לעצמו מצוה אחת שהוא עושה בשלמות גמורה, עם כל הפרטים, וכך אפשר לזכות לעולם הבא. ואע"פ שיש משפט לכל אחד ושוקלים המצוות כנגד העבירות, אבל ברגע שהוא עושה מצוה אחת גמורה בשלמות זה שווה יותר מהכל. והרמב"ם לשיטתו שמומר למצוה אחת הוא מומר לכל התורה כולה, ואם הוא פורק עול מצוה אחת, פרק עול כל התורה כולה, ולפי"ז **כן הדבר גם להיפר, מי שעושה מצוה אחת בשלמות הוא מקיים את כל התורה כולה**, ההיפר ממומר למצוה אחת, שברגע שאדם עושה מצוה אחת בכל כוחו ומראה שרצונו להיות עבד ד' בשלמות - יש לו סיכוי להגיע לזה במשך הזמן.

וכדי לעשות משהו בכל כוחו כבר הזכרנו שצריך לקחת מצווה אחת ואסור לוותר על כך בחיים בשום מצב, אבל זה כבר דרגה יותר גבוהה, ובהקדם עלינו להתאמץ לזה, הרי שבאופן כללי האדם מקיים את המצוות לפי כוחו, הוא לא מתאמץ, המבחן מגיע בשעת מאמץ, כולם לומדים, אבל השאלה מה קורה כשהאדם מאוד רעב והוא נמצא באמצע התוס', מי שממשיך ללמוד הוא מתאמץ ללימוד התורה. כל יתור על הנאות העולם באמצע הלימוד וקיום המצוות זה התאמצות.

המערכה שלנו ביום כיפור

עלינו להשכיל ולהבין את הערך האמיתי של התורה והמצוות, להרגיש את זה, לא רק בידיעה, כולנו יודעים שהתורה שווה הרבה יותר מכסף, אבל ברגע שזה מגיע למעשה, כשיש ניסיון, הכסף מפריע ללמוד כמו שצריך, היצר משכיח מהאדם את חשיבות התורה, כאן נמצא המערכה העיקרית שלנו עם היצר הרע, כיון שהוא לא מנסה להוציא אותנו כבר בהתחלה מהתורה לגמרי, אלא משכנע אותנו לוותר על כמה דקות של תורה בשביל רווח גשמי אחר, ואחרי שהוא מנצח את האדם בזה - לא שייך לגדול הלאה.

זה מה שמוטל עלינו כעת ביום כיפור, לחפש במה אפשר להתאמץ יותר, במה נוכל להראות לעצמנו שהתורה שווה יותר מכל דבר אחר. אם האדם יקבע לעצמו שעת לימוד קבועה, להגיע לסדר בזמן, שמטרת הסדרים היא שנזדרז אליהם, שנקבל מזה עול, הוא מראה זאת. ויש מי שמגיע לסדר בזמן, ויש מי שמגיע אחרי שישן, אכל ודיבר. הרמב"ם (פיה"ש, אבות ה', כ"ג) "ואמרו שלא יתקיים מן החכמה אלא מה שתלמד בטורח עמל ויראה מן המלמד אבל קריאת התענוג והמנוחה אין קיום לה ולא תועלת בה" לא שייך לקבל תורה מתוך מנוחה ושלווה, תורה מקבלים בני מתוך מאמץ.

כל אחד יבחר לעצמו במה הוא צריך להתחזק, אם הוא קם בזמן או רק ברגע האחרון שאין ברירה, מי שחי כך ולומד רק כשנוח לו בלי התאמצות לא יכול לגדול. אם אנו רוצים לעבור את יום כיפור כראוי עלינו לבחור דבר שדורש מאיתנו מאמץ, והחרדים כבר מחדש "הוטעם נודע מאליו דכשמחזיק מצוה אחת בכל עת ודאי שיהיה צדיק גמור בכל שאר המצוות".

לתרומות והנצחות:

מכון 'צור התורה'

0747-3464-65

לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:

mzh047@gmail.com

ניתן להשיג את הספר
"לתשובת השנה"

שיחות ומאמרים מרבינו מרן שליט"א
על ימי חודש הרחמים - ימים נודאים
בהיכלי התורה בישיבה הק', וכן בקו המכון

לעילוי נשמת

מרת אסתר מלכה ע"ה בת

הרה"ח ר' יעקב ירוחם הי"ד

נחשי זצ"ל

נלב"ע י"א תשרי תשנ"ה
נתינת עינינו ביום ה' ר. ז. ר. שליט"א ומשפ'

לעילוי נשמת

הרה"ג רבי יצחק בן רבי

משה אריאל זצ"ל

נלב"ע י"א תשרי תשס"ב

נתינת עינינו ביום ה' ר. ז. ר. שליט"א ומשפ'

נתרם ע"י ידידנו הרה"ג

רבי יוסף שלמה קופמן שליט"א

בן מורינו הגאון רבי מיכאל שליט"א

נכד רבינו הגדול מרן שליט"א

לדגל השחמה השדרה במשנתו
בהחלפת בתו שחתי'
היה פשוט אביה וזכה לנחלתה לחמה ולמשפחה טובים